

KAKO (PRE)ŽIVETI V 21. STOLETJU

How to Live (Survive) in the 21st Century

Tema, ki se je lotevamo tokrat, je skrajno aktualna in alarmanтна. Kot piše dr. Piciga v svojem izjemnem pregledu problematike trajnostnega razvoja v perspektivi zelenega krožnega gospodarstva in t. i. zelenega dogovora, »kljub obetavnim sklepom in politikam nedavni trendi opozarjajo na upočasnitev napredka na področjih, kot so zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, industrijskih emisij in nastajanja odpadkov ter izboljšanje energijske učinkovitosti in povečanje deleža energije iz obnovljivih virov. Pričakujemo lahko, da trenutna stopnja napredka ne bo zadostovala za izpolnitev podnebnih in energetske ciljev do leta 2030 oziroma 2050.« Kaj to pomeni, lahko zdaj že skoraj dnevno sledimo ob najrazličnejših dogodkih v naravi (intenzivirane poplave, suše, požari, plazovi, viharji in orkani, taljenje ledenikov, zalivanje obalnih področij itd.) in posledično v družbi (podnebne migracije in begunstvo, nemiri in konflikti, povezani z oženjem oz. degradacijo življenjskega prostora ter pomanjkanjem osnovnih virov, npr. vode idr.).

V nekaterih od najbolj ogroženih delov sveta (npr. v Avstraliji, pacifiških otoških državah, na ameriški zahodni obali idr.) se vse bolj krepi povsem nova oblika eksistencialne ogroženosti, ki na eni strani izhaja iz zgoraj omenjenih eksistenčnih pretenj (okolja in družbe), na drugi pa prerašča v »stanje duha« in tu pa tam celo v novo kategorijo psihičnih motenj – t. i. predtravmatski sindrom. Mladi v najbolj ogroženih in pogosto tudi najbolj podnebno ozavešenih delih sveta so razvili strah pred prihodnostjo oz. bolje rečeno strah, da te prihodnosti ne bo oz. da je njena

kakovost veliko bolj negotova, kot je bila za njihove starše. Zato ni presemetljivo, da so eden najodločnejših (a tudi najbolj artikuliranih in prodornih) glasnikov bolj uravnoteženega in trajnostno zasnovanega sveta prav mladi: od Grete, ki je posodila glas mladim vsega sveta, do številnih mladih aktivistov, katerih glas v tokratni številki za Slovenijo zastopa Izidor Ostan, za Nizozemsko, ki je ena od v Evropi najbolj izpostavljenih držav, pa Daan Welling. Ni naključje, da se pri tem sklicujejo na podatke znanstvenikov in tudi nastopajo skupaj z njimi.

Prav tako pretresljiv je glas aktivistov, kot je Uroš Macerl, najbolj prepoznavni in predani borec za konkretne spremembe v okolju v Sloveniji (tudi svetovno prepoznan kot dobitnik alternativne Nobelove nagrade za okolje), ki so svoje preživetje oz. ekonomski obstoj zastavili za boje z multinacionalkami in – presenetljivo – pokazali, da je včasih pravica tudi na strani šibkejših, ogroženih, a dobro informiranih, povezanih in vztrajnih državljanov!

Kaj torej preostane? Eden od temeljnih vzvodov za boljšo prihodnost je preseganje t. i. razvojnega modela, ki povečuje ekološki odtis. Dr. Piciga podrobno predstavlja, kako naj bi naša blaginja in zdravo okolje izhajala iz inovativnega, krožnega gospodarstva, kjer se nič ne bo zavrnilo in kjer se bodo naravni viri upravljali trajnostno, biotska raznovrstnost pa bo zaščitena, cenjena in obnovljena. Za res prepričljive spremembe pa je potrebno še več: »v temeljih spremeniti sisteme, ki zadovoljujejo potrebe družbe, skupaj z globokimi spremembami v prevladujočih strukturah, praksah, tehnologijah, poli-

tikah, življenjskih stilih, mišljenju. Potrebni so trajnostni prehodi naših sistemov proizvodnje in potrošnje – predvsem sistemov, povezanih z energijo, mobilnostjo, hrano, bivanjem, ki so globinski vzrok okoljskih in podnebnih pritiskov.« To pa zahteva »sistemske inovacije – celostne inovacije sistemov, ki vključujejo tako tehnološke kot socialne inovacije in paradigmatični premik v razvoju znanja in upravljanja, v inovacijah in vizijah. Sistemske rešitve ne vključujejo samo inovacij v tehnologijah in proizvodnih procesih, temveč tudi spremembe v vzorcih potrošnje in načinih življenja.« ... »Ob tem, da se zavedamo upravičenih pomislekov glede uporabe izraza »zelena rast« in raje govorimo o zelenem razvoju in celo preboju ter o trajnostnih prehodih (prehodih v nizkoogljično, krožno ter bio- in modro gospodarstvo).«

Kaj to pomeni za šolstvo? H kakšnim izzivom pri poučevanju in šolskih praksah in ureditvah to kliče? Za celostni in sistemski pristop k načrtovanju in delovanju za trajnostno prihodnost so v prvi vrsti potrebne t. i. metakognitivne kompetence, kot so npr.: kompetenca sistemskega mišljenja, kompetenca predvidevanja, strateška kompetenca, integrirana kompetenca reševanja problemov. Hkrati s spreminjanjem mišljenja in miselnosti ter naravnosti pa mora potekati tudi sprememba praktičnih ravnanj in ureditev, ne nazadnje tudi načina gradnje ali renoviranja, tehnoloških trajnostno naravnanih rešitev, prostorske ureditve in prostorske umestitve (t. i. »zelene in krožne šole«).

Posebna zahvala za pričujočo številko gre tokrat kolegici Saši Kregar, gostujoči urednici.